

Terhi Kangasluoma

VALLANKÄYTTÖ OSANA LASTENSUOJELUA

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus lastensuojelun vallankäytöstä ja
perheinterventioiden oikeutuksesta

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Huhtikuu 2019 / Uudelleenarviointia varten 2021

TIIVISTELMÄ

Terhi Kangasluoma: Vallankäyttö osana lastensuojelua: Kuvaileva kirjallisuuskatsaus lastensuojelun vallankäytöstä ja perheinterventioiden oikeutuksesta
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalityön tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2019

Tutkielmani aiheena on vallankäyttö osana lastensuojelua. Valta on aina osa sosiaalityön toteuttamista ja sosiaalityöntekijälle luovutettua vastuuta. Tutkielmani tavoitteena on aiemman tutkimustiedon pohjalta kuvata suomalaisessa lastensuojelussa ilmenevää vallankäyttöä. Haluan tuoda tutkielmallani näkyvämmäksi sitä, miksi lastensuojelussa käytetään valtaa ja miten vallankäyttöä perustellaan. Tutkielmani on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena ja sen teoreettis-käsitteellinen viitekehys koostuu lastensuojelun keskeisistä periaatteista, lastensuojelun käyttämisestä asiakkaan tahdosta riippumattomista toimenpiteistä sekä vallan käsitteestä niin yleisellä kuin yhteiskunnallisella tasolla. Tutkielmani aineisto on haettu pääosin manuaalisesti, mutta myös tietokantahakuja käyttäen. Aineistoon päätyi lopulta kaksi väitöskirjaa, seitsemän tieteellistä artikkelia ja kaksi muuta tutkimusta, ja ne analysoitiin käyttämällä sisällönanalyysejä.

Tutkimustulosten mukaan lastensuojelun yleisin vallankäytön ilmentymä on lapsen huostaanotto, jolla puututaan sekä lapsen perus- että ihmisoikeuksiin. Koska aiempaa tutkimustietoa lastensuojelun vallankäytöstä on hyvin vähän, tutkimusaineisto keskittyykin suurelta osin huostaanottoon. Lastensuojelun rooli näyttäytyy tutkimusaineistossa kaksijakoisena – yhtäältä perheen tukijana ja auttajana, mutta toisaalta kontrolloijana. Perheinterventioita sekä huostaanottoa perustellaan tutkimusaineistossa keskeisesti lapsen edulla. Johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, että varhaiseen tukeen panostamalla voitaisiin ehkäistä lastensuojelun puuttuvaa vallankäyttöä, sillä tutkimustulosten mukaan esimerkiksi huostaanottoon päädyttäessä perheen ongelmat ovat usein kasautuneita. Yksittäiset ongelmat perheissä ovat hyvinkin yleisiä, mutta ne harvoin johtavat suurempiin hyvinvointia uhkaaviin vaikeuksiin. Kasautuessaan ongelmat vaikuttavat kuitenkin moniin eri elämänalueisiin ja näin ollen ne heijastuvat enemmän lapsen hyvinvointiin. Näin syntyy oikeus ja velvollisuus lastensuojelun interventioille ja vallankäytölle.

Avainsanat: lastensuojelu, valta, viranomaisvalta, huostaanotto, eettinen lastensuojelu.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 VALLAN MÄÄRITTELYÄ	6
3 LASTENSUOJELU	8
3.1 Lastensuojelun keskeiset periaatteet	8
3.2 Asiakkaan tahdosta riippumattomat toimenpiteet lastensuojelussa.....	9
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	13
4.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	13
4.3 Tutkimusprosessi ja aineiston hankinta.....	14
4.4 Aineiston analysointi.....	15
5 TUTKIMUSTULOKSET	17
5.1 Vallankäyttö huostaanotto-prosessissa	17
5.2 Perheinterventioiden eettisyys ja yhteiskunnallisen puuttumisen oikeutus.....	18
5.3 Valta lastensuojelun sosiaalityössä.....	21
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	24
7 POHDINTA.....	26
LÄHTEET	28
LIITTEET	31

1 JOHDANTO

Tutkielmani aihe syntyi ensisijaisesti kiinnostuksestani lastensuojelutyötä kohtaan, mutta aihe sai lopullisen muotonsa ollessani käytännön harjoittelujaksolla lastensuojelun avohuollon tiimissä. Minulla ei tuolloin ollut aiempaa kokemusta lastensuojelusta, joten aloin melko pian kiinnittämään huomiota siellä ilmenevään valtaan sekä sosiaalityöntekijän ja asiakkaan välillä vallitsevaan valta-asetelmaan. Aloin pohtimaan vallankäyttöä enemmän ja huomasin, miten moniulotteista ja -muotoista se on. Harjoittelujakso sai myös pohtimaan, miten vallankäytön aiheuttamia negatiivisia käsityksiä sekä tuntemuksia asiakkaissa – ja myös työntekijöissä – voisi lieventää.

Media tekee osuutensa lastensuojelun työntekijöiden käyttämän vallan negatiivisen kuvan luomisessa, sillä usein uutisiin päätyvät vain ääritapaukset lastensuojelusta, jolloin valtaa on jouduttu käyttämään hyvin äärimmäisillä toimenpiteillä sekä ne tapaukset, joissa syytä tai toisesta lastensuojelu on epäonnistunut. Negatiivinen julkisuuskuva luo ihmisille mielikuvia ”pahasta lastensuojelusta” ja pahimmillaan tämä voi aiheuttaa sen, että apua tarvitsevat perheet eivät uskalla hakeutua edes peruspalveluihin pelätessään lastensuojelua. Haluankin tällä tutkielmallani tuoda näkyväksi lastensuojelutyössä käytettävän vallan eri muotoja sekä niiden oikeutuksen ja perusteet.

Sosiaalityöntekijällä on oikeus ja etenkin velvollisuus käyttää julkista valtaa tilanteessa, jossa lapsen kasvu ja kehitys on uhattuna. Samalla, kun sosiaalityöntekijällä on valtaa, on hänellä myös suuri vastuu. Vallan käyttäminen, mutta myös käyttämättä jättäminen ovat tilanteita, joissa sosiaalityöntekijä joutuu suurten eettisten pohdintojen eteen – milloin on oikea aika puuttua tahdonvastaisesti, ettei toimi liian aikaisin puuttuen turhaan perus- ja ihmisoikeuksiin, mutta milloin ei myöskään toimi liian myöhään.

Tutkielmani on laadullinen tutkimus ja se on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jonka avulla pyrin selvittämään, mitä aikaisemmat tutkimukset kertovat lastensuojelussa käytettävästä vallasta ja sen oikeutuksesta. Keskityn tutkielmassani nimenomaan suomalaiseen lastensuojelujärjestelmään. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaista tutkittua tietoa vallankäytöstä lastensuojelussa on suomalaisessa

lastensuojelun kirjallisuudessa?

2. Miten lastensuojelun vallankäytön oikeutus määritellään lastensuojelun sosiaalityötä koskevassa tutkimuksessa?

Tutkielmani teoreettis-käsitteellinen viitekehys koostuu vallan käsitteestä, sekä lastensuojelun keskeisistä periaatteista ja lastensuojelun käyttämistä asiakkaan tahdosta riippumattomista toimenpiteistä. Raportin luvussa kaksi avaan vallan käsitettä niin yleisestä kuin yhteiskunnallisesta ja lastensuojelun sosiaalityön näkökulmasta, jotka kytken tutkielmani asetelmaan. Luvussa kolme kuvaan lastensuojelun keskeisiä periaatteita. Kuvaan luvussa kolme myös asiakkaan tahdosta riippumattomia toimenpiteitä, sillä niissä lastensuojelun vallankäyttö on erityisen korostuneesti mukana.

Tutkielmani neljäs luku sisältää tutkimuksen toteutukseen liittyvät asiat alkaen tutkimustarkoituksesta ja -kysymyksistä, edeten tutkimusmenetelmien kuvaamisen kautta tutkimusprosessin, aineiston hankinnan ja analysoinnin kuvaamiseen. Neljännen luvun lopusta löytyy tarkemmat kuvaukset tutkielmaani päätyneestä aineistosta. Lukuun viisi olen koonnut tutkimustulokset jakaen ne kolmeen osioon: ensin kuvaan vallankäytön ilmenemistä ja oikeutusta huostaanotto-prosessissa, toisena perheinterventioiden eettisyyttä ja yhteiskunnallisen puuttumisen oikeutusta sekä kolmantena tarkastelen vielä tutkimustuloksia laajemmasta näkökulmasta. Kuudennessa luvussa pohdin tutkimuksesta tekemiäni johtopäätöksiä ja tutkielmani viimeisessä luvussa pohdin tutkimusprosessia kokonaisuudessaan ja arvioin sen onnistumista.

2 VALLAN MÄÄRITTELYÄ

Vallan käsitteellä on monia eri merkityksiä ja siksi sitä on vaikea kuvailla kovin tyhjentävästi. Petri Ylikosken (2000, 13) mukaan yksi syy sille on se, että eri kielten välillä on huomattavia eroja valtaa tarkoittavien sanojen merkityksissä. Suomisanakirja määrittelee vallan ”jonkin tai jonkun oikeutena tai mahdollisuutena hallita jotakin, määrätä tai päättää jostakin”. Valta kuitenkin määritellään aina eri tavoin riippuen siitä, mitä sillä juuri siinä yhteydessä tarkoitetaan (Kuusela 2010, 18). Myös Ylikosken (2000, 17) mukaan vallan käsite on monipuolinen sekä laaja ja vallaksi kutsutaan mitä erilaisimpia asioita, josta voisi olettaa valtaa olevan olemassa useampaa eri lajia. Ylikosken (2000, 17) mukaan vallan muotojen luokittelu tapahtuu sen perusteella, miksi kohde toimii vallankäyttäjän tahdon mukaisesti. Kuuselan (2010, 18) mukaan valta on ilmiö, joka perusluonteeltaan liittyy ihmisten välisiin suhteisiin. Vallan luokittelussa kahden toimijan (A ja B) välisessä suhteessa A:n ja B:n ei tarvitse kuitenkaan olla yksilöitä, vaan ne voivat olla yhtä hyvin myös ryhmiä tai organisaatioita. (emt., 19–21.)

Kai Alhanen (2007), joka on tutkinut käytäntöjen ja vallan suhdetta kuvaa, kuinka valta rinnastetaan usein voiman käsitteeseen. Michel Foucault'n filosofiassa voima tarkoittaa ihmisten kykyä tehdä ja toteuttaa asioita – valta sen sijaan pyrkimystä hallita voimia. Foucault'n mukaan valta ei ole tukahduttavaa vaan tuottavaa ja sitä on kaikkialla ihmisten välisissä suhteissa. (emt., 119–120.)

Foucault'n mukaan vallan käytössä on kyse eri osapuolten välisestä kamppailusta, jossa valtasuhteen toinen osapuoli pyrkii ohjaamaan toisen osapuolen toimintaa jonkin päämäärän mukaisesti. Foucault'n mukaan tällainen kamppailu luo osapuolten välille suhteen, jossa he toistensa vaikutuksesta muuttavat jatkuvasti toimintaansa. (Alhanen 2007, 122.) Lastensuojelussa tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että sosiaalityöntekijä ohjaa asiakasperhettä toimimaan tiettyjen päämäärien mukaisesti, mutta jos he eivät niin tee, voi sosiaalityöntekijä muuttaa omaa toimintaansa ja niin edelleen. Vallankäyttäjän toiminta on riippuvaista vallan kohteena olevan ihmisen toiminnasta (emt., 127).

Alhasen (2007) mukaan Foucault on korostanut valtasuhteiden välttämättömänä käsitteellisenä edellytyksenä vapautta. Hänen mukaansa vallan kohteella tulee olla

mahdollisuus toimia toisin kuin vallankäyttäjä toivoo, että kyse olisi valtasuhteesta. Foucault'n tutkimusten valossa vallankäyttö vakiintuu hallinnaksi, kun käytännöt synnyttävät ja pitävät yllä suunnitelmallisia ja pitkäjännitteisiä valtasuhteita. (Alhanen 2007, 122 ja 125.)

Vallan läsnäoloa sosiaalityössä ei voi välttää, mutta sen voi aina asiakkaan kanssa puhua auki. Vallankäytöstä voi asiakkaan kanssa puhua korostamalla auttamista, mutta myös puhumalla auki millaisia ovat ne tilanteet, joissa viranomaisvaltaa voidaan joutua käyttämään. Valta-asetelman muodostumiseen vaikuttaa paljon sekä sosiaalityöntekijän että asiakkaan vuorovaikutusvalmiudet. Kuitenkin, koska sosiaalityöntekijä on aina instituution edustaja ja erilaisessa asemassa, tekee se asiakkaan ja sosiaalityöntekijän vuorovaikutustilanteesta aina jossain määrin epäsymmetrisen (Jokinen 2017, 141). Asiakkaalla saattaa olla odotuksia työskentelylle, joista on hyvä keskustella asiakkuuden alussa ja sen aikana. Tärkeintä on molemminpuolinen rehellisyys, avoin vuorovaikutus ja työskentelyn läpinäkyvyys. Kuuselan (2010, 18) mukaan vallankäytöstä puhuttaessa onkin kyse inhimillisestä kokemuksesta vallankäyttäjistä ja vallankäytön kohteena olemisesta. Lastensuojelulaissa määriteltyjen rajoitustoimenpiteiden käytössä on puolestaan aina kysymys julkisen vallan käytöstä (Räty 2015, 518). Julkista valtaa käytetään silloin, kun vallankäyttäjä voi lakiin perustuvan toimivaltansa puitteissa päättää toisen edusta ja oikeuksista (emt., 519). Suvianna Hakalehto-Wainion (2008, 289) mukaan lastensuojelussa on kysymys julkisen vallan käyttäjän harjoittamasta lapsen erityisestä suojaamisesta.

3 LASTENSUOJELU

3.1 Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lastensuojelun toteuttaminen perustuu ensisijaisesti lapsen etuun. Yhteiskunnan velvollisuus on ehkäistä lapsen kasvua ja kehitystä uhkaavia tekijöitä, joten mikäli kasvuolosuhteet tai lapsi itse käyttäytymisellään uhkaa terveyttään ja kehitystään, on lastensuojelun puututtava asiaan. Ymmärtääkseen lastensuojelun vallankäytön tarkoituksen ja perusteet, on tärkeää ensin ymmärtää, mikä on lastensuojelun tärkein tavoite.

Suomi on vuonna 1991 sitoutunut noudattamaan Lasten oikeuksien yleissopimusta. Lasten oikeuksien yleissopimus hyväksyttiin YK:ssa vuonna 1989 ja Marjatta Bardyn (2013, 63) mukaan sen hyväksymistä voidaan pitää suurena hiljaisena käänteenä lapsuuden historiassa. Sopimus on jatkoa vuoden 1924 Lapsen oikeuksien julistukselle. Lasten oikeuksien yleissopimus on lakia vastaava asiakirja ja velvoittaa niin valtiota ja kuntia kuin myös vanhempia ja muita aikuisia. Sopimuksessa määritellään alaikäisten kansalaisoikeuksia, taloudellisia, sivistyksellisiä ja sosiaalisia oikeuksia. Sopimuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen kaikkinaista ihmisarvoa ja varmistaa erityinen suojelu vaikeimmassa asemassa oleville lapsille. Sopimuksessa lapsen oikeuksien turvaaminen määritellään perheen ja yhteiskunnan tehtäviksi vastavuoroisina suhteina, mutta korostetaan kuitenkin perheen ensisijaisuutta lasten kasvuympäristönä. (Bardy 2013, 62–64.)

Lapsen edun periaate sekä yksityis- ja perhe-elämän suojan periaate ovat lastensuojelun peruseriaatteita. Nämä periaatteet ovat joskus kuitenkin ristiriidassa keskenään. Lapsen kasvatuksesta ja lapsen edun toteutumisesta ovat ensisijaisesti vastuussa hänen huoltajansa. Kuitenkin jo Suomen Perustuslaki (731/1999) oikeuttaa ja velvoittaa julkista valtaa puuttumaan perheen autonomiaan poikkeuksellisenä toimenpiteenä silloin, kun lapsen oikeuksia ei voida muulla tavoin turvata (Räty 2015, 2). Toisaalta Perustuslaki velvoittaa julkista valtaa myös tukemaan perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointia ja yksilöllistä kasvua (emt., 2). Mikäli lapsen etu ei vanhempien kasvatuksessa ja huolenpidossa toteudu, yksityis- ja

perhe-elämän suoja väistyy.

Vuonna 2008 voimaan astuneessa uudessa Lastensuojelulaissa (417/2007) painotetaan lapsen edun huomioimista vielä aiempaakin enemmän, kuten myös lapsen oikeutta osallisuuteen ja erityiseen suojeluun. Että lapsen oikeudet turvalliseen kasvuympäristöön, erityiseen suojeluun sekä tasapainoiseen kehitykseen voisivat toteutua, edellyttää se muun muassa Rädyn (2015, 1) mukaan kaikissa julkisen vallan toimissa lapsen edun huomioonottamista.

Vaikka lapsen etu nähdään keskeisimpänä lastensuojelutyötä ohjaavana periaatteena, on se kuitenkin käsitteenä hyvin avoin ja vaikeasti määriteltävissä. Myös Rätty (2015, 13) kuvailee teoksessaan, että lapsen etua ei voida määrittellä kovinkaan tyhjentävästi, sillä kyse on aina yksilökohtaisesta harkinnasta. Lapsen edun määrittely vaatii aina lapsilähtöistä asioiden tarkastelua. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävä on huolehtia lapsen edun toteutumisesta. Lapsi tulee aina ottaa huomioon omana yksilönään, että voidaan tehdä lapsen edun mukaisia päätöksiä. Tämän vuoksi on tärkeää ottaa myös lapsen mielipiteet huomioon ja mahdollistaa lapselle osallisuus häntä koskevilla asioilla.

3.2 Asiakkaan tahdosta riippumattomat toimenpiteet lastensuojelussa

Lastensuojelutyö on auttamistyötä, jota pyritään Rädyn (2015, 9) mukaan aina ensisijaisesti toteuttamaan tilanteen mukaisesti lievimmillä avohuollon tukitoimilla sekä yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. Tällä lievimmän toimenpiteen ensisijaisuudella ei kuitenkaan voida ohittaa lapsen edun toteutumista, vaan joskus lastensuojelussa joudutaan käyttämään myös tahdonvastaisia toimenpiteitä kokeilematta ensin avohuollon tukitoimia. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi lapsen huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen on ryhdyttävä välittömästi, mikäli se on lapsen edun toteutumisen kannalta välttämätöntä. (Rätty 2015, 9.)

Vuonna 2017 Suomessa sijoitettiin kiireellisesti 4081 lasta (THL:n Tilastoraportti). Lapsen kiireellinen sijoitus edellyttää, että lapsi on välittömässä vaarassa, eikä hänen hyvinvointinsa turvaamiseksi riitä lievemmat toimenpiteet. Kiireellinen sijoitus voi

perustua kodin olosuhteisiin, lapsen hoidosta vastaavan aikuisen käyttäytymiseen tai kykenemättömyyteen huolehtia lapsesta, tai lapsen omaan, esimerkiksi itsetuhoiseen, käyttäytymiseen tai terveyttä ja hyvinvointia vaarantaviin elämäntapoihin. (Räty 2015, 344.)

Vaikka kiireellinen sijoitus on tahdonvastainen toimenpide, on 12 vuotta täyttäneen lapsen ja hänen huoltajiensa tai muiden lapsen hoidosta vastaavien mielipide aina mahdollisuuksien mukaan selvitettävä. Tällöin voidaan selvittää, onko lapsen sijoitus mahdollista tehdä avohuollon tukitoimena. (Räty 2015, 356.) Mikäli lapsen sijoitus on mahdollista tehdä avohuollon tukitoimena, eli huoltajien ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksella, ei tällöin edellytyksiä kiireelliselle sijoitukselle ole olemassa (emt., 344). Joskus kiireellinen sijoitus voi kuitenkin tulla kyseeseen, vaikka kaikki osapuolet siihen suostuisivatkin. Kiireellinen sijoitus eroaa avohuollon sijoituksesta siten, että kiireellisen sijoituksen aikana sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus päättää joistain lapsen asioista kiireellisen sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa, esimerkiksi terveydenhuollon toimenpiteiden suorittamisesta. Myös sijoituspaikasta kiireellisessä sijoituksessa päättää viranhaltija. (emt., 344.)

Päätös kiireellisestä sijoituksesta voidaan tehdä 30 päivän ajaksi. Mikäli 30 päivää ei ole riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi tai riittävien tukitoimien kartoittamiseksi ja kiireellisen sijoituksen katsotaan olevan lapsen edun mukaista, voi johtava viranhaltija jatkaa sijoitusta toiset 30 päivää (LsL 417/2007, 38 a §). Tänä aikana viranhaltijan on selvitettävä, millä avohuollon tukitoimilla lasta ja perhettä voidaan tukea vai vaatiiko tilanne lapsen huostaanoton valmisteluun ryhtymistä. Mikäli joku asianosaisista vastustaa huostaanottoa, siirtyy huostaanottohakemus hallinto-oikeuden käsiteltäväksi ja mikäli kiireellinen sijoitus on hakemusta tehtäessä voimassa, jää se voimaan hallinto-oikeuden päätökseen asti, oli se sitten huostaanoton vahvistava tai ei.

Perusteet huostaanotolle voivat liittyä esimerkiksi puutteisiin lapsen kasvuolosuhteissa, vanhempien välinpitämättömyyteen tai rikolliseen elämäntapaan, lapsen kaltoinkohteluun, lapsen omaan hyvinvointiaan vaarantavaan käyttäytymiseen tai lapsen tarpeisiin vastaamattomasta kasvatuksesta, jonka voidaan olettaa vakavasti vaarantavan lapsen kehitystä. (Räty 2015, 361.) Huostaanotto on aina lapsen perusoikeuksiin sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen takaamaan perhe-elämän suojaan puuttuva

toimenpide. Sosiaalihuollon toimielimellä on kuitenkin ehdoton velvollisuus ottaa lapsi huostaan, mikäli se on ainoa keino turvata lapsen suotuisa kehitys ja se on lapsen edun mukaista. Lapsen huostaanotto on kuitenkin viimesijainen lastensuojelun toimenpide, joka tarkoittaa sitä, että kaikkia mahdollisia avohuollon tukitoimia on joko kokeiltu ja ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi, tai niitä ei ole mahdollista järjestää. (emt., 359–360.) Kaikki puutteet lapsen huolenpidossa tai kasvuolosuhteissa eivät kuitenkaan täytä huostaanoton kriteerejä, vaan hyvinvoinnin uhan tulee olla hyvin perusteltavissa ja toteen näytettävissä (emt., 362).

Huostaanoton puuttumistasosta huolimatta huostaanoton voimassaoloaikana lapsen huoltajilla säilyy oikeus päättää lapsen uskonnosta, kansallisuudesta ja nimestä. Huoltajilla säilyy myös lapsen huolto, mutta tietyin rajoituksin. Huostaanoton aikana sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää lapsen olinpaikasta ja siihen liittyvästä valvonnasta, sekä kasvatuksesta, hoidosta, opetuksesta ja terveydenhuollosta. (Räty 2015, 438–440.) Huoltajilla säilyy puhevalta lapsen edustajina, mutta samanlainen puhevalta on myös sosiaaliviranomaisella. Vaikka huostaanoton aikana sosiaaliviranomainen pystyy päättämään tietyistä lasta koskevista asioista, pyritään aina ensisijaisesti työskentelemään yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. (emt., 438–440.)

Lastensuojelulaissa on myös säädetty laitoshuoltoa koskevista rajoituskeinoista. Lapsen laitoshuollossa kohdistuvat rajoitustoimenpiteet eivät ole vain kasvatukseen ja rajojen asettamiseen, vaan oikeudellisia pakkokeinoja, joilla voidaan rajoittaa lapsen itsemääräämisoikeutta ja siihen kuuluvaa liikkumisen ja yhteydenpidon vapautta (Aer 2012, 123). Rajoitustoimenpiteitä ei voida käyttää avohuollon tukitoimena tapahtuvien sijoitusten aikana, vaan ainoastaan huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana. Rajoitustoimet eivät kuitenkaan ole mitenkään säännönmukainen osa huostaanottoa. (Aer 2012, 115.) Lastensuojelulaissa tarkoitettuja rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä, joilla puututaan aina lapsen perusoikeuksiin, ovat yhteydenpidon rajoitus, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus, omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen ja erityinen huolenpito (Räty 2015, 515). Koska nämä toimenpiteet puuttuvat vakavasti lapsen perusoikeuksiin, tulee päätösten perustua aina lakiin, niiden on oltava tarkkarajaisia ja täsmällisesti määriteltyjä, laajuudeltaan oikeanlaisia sekä välttämättömiä tavoitteiden saavuttamiseksi (emt., 515).

Yhteydenpidon rajoittaminen voi tulla kysymykseen niin laitoshuollossa kuin perhesijoituksessakin olevan lapsen kohdalla. Muut rajoitustoimenpiteet koskevat ainoastaan laitoshuoltoa ja niihin voidaan ryhtyä ainoastaan lastensuojelulaitoksessa tai sen järjestämässä toiminnassa. Mikäli perhehoidossa tavalliset kotikasvatukseen kuuluvat säännöt ja ohjeet eivät riitä, vaan joudutaan harkitsemaan hyvin pitkälle meneviä rajoitustoimenpiteitä huostaanoton tarkoituksen turvaamiseksi, on syytä siirtää lapsi laitoshoitoon. (Aer 2012, 115–116.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkielmani tarkoituksena on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla selvittää, millaista tutkittua tietoa lastensuojelussa esiintyvistä vallankäytöstä on saatavissa suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa. Kiinnostukseni kohdistuu myös siihen, miten vallankäytön oikeutus lastensuojelussa on määritelty aiemmissa sosiaalityön tutkimuksissa. Tutkielmani tavoitteena on edelleen selvittää, onko kyseistä aihetta tutkittu kattavasti ja millaisia jatkotutkimuksen aiheita tulokseni nostavat esille.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- Millaista tutkittua tietoa vallankäytöstä lastensuojelussa on suomalaisessa lastensuojelun kirjallisuudessa?
- Miten lastensuojelun vallankäytön oikeutus määritellään lastensuojelun sosiaalityötä koskevassa tutkimuksessa?

4.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Tutkielmani on laadullinen ja toteutettu kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmällä. Kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella pyritään kuvaamaan aikaisempaa tietoa aiheesta ja ymmärtämään sitä ilmiönä. Tutkimusmenetelmänä kuvaileva kirjallisuuskatsaus on sopiva etenkin silloin kun halutaan tuoda esiin tietoa siitä, mitä ilmiöstä jo tiedetään, mitkä ovat ilmiön keskeisiä käsitteitä, sekä mitkä ovat niiden väliset suhteet. (Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietilä, Jääskeläinen & Liikanen 2013, 292–299.)

Kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmä, jossa tutkitaan ja arvioidaan omasta tutkimusaiheesta tehtyjä aiempia tutkimuksia. Kirjallisuuskatsauksen avulla on mahdollista kartoittaa tutkimusaiheeni nykytilaa tai esimerkiksi tulevaisuuden haasteita sekä hahmottaa jatkotutkimuksen aiheita kyseessä olevasta teemasta. Kirjallisuuskatsauksen tekemiselle on monia erilaisia perusteluita ja se on tutkimusmenetelmänä vaativa ja edellyttää tieteellistä tutkimusotetta. (Salminen 2011, 3)

Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena voi olla kehittää tai arvioida jo olemassa olevaa teoriaa tai luoda uutta teoriaa. Kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan myös luoda kokonaiskuvaa tutkimusaiheesta ja tunnistaa ongelmia sekä jatkotutkimusaiheita. Kirjallisuuskatsaus antaa myös mahdollisuuden teorian tai ilmiön historiallisen kehityksen kuvaamiseen. (emt., 3–4.)

Kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa kolmeen tyyppiin; kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen, systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen tai meta-analyysiin. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleisimmin käytetty, sillä sen käytölle ei ole mitään tiukkoja sääntöjä. (Salminen 2011, 6.) Tutkimusmenetelmäksi olen valinnut kuvailevan kirjallisuuskatsauksen, koska koen sen olevan tutkimusaiheeni kannalta se, joka antaa eniten mahdollisuuksia aineiston monipuoliseen käsittelyyn. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus (*eng. integrative review*) on laajin kirjallisuuskatsauksen muodoista, sillä siinä aineistoksi voidaan valita sekä kvalitatiivisia, kvantitatiivisia että teoreettisia tutkimuksia. Tämä mahdollistaa kokonaiskuvan ja syvemmän ymmärryksen muodostamisen tutkittavasta aiheesta. (Whittemore & Knalf 2005, 546–547.) Myös Salmisen (2011, 6) mukaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleiskatsaus, jonka avulla tutkittavaa ilmiötä pystytään kuvaamaan laaja-alaisesti.

4.3 Tutkimusprosessi ja aineiston hankinta

Tutkimuksen aineiston hankin lumipallomenetelmällä, eli eri aiheittani lähelle tulevien tutkimusten ja kirjallisuuden lähdeluetteloja tutkimalla. Aineiston valikoin aluksi pelkän nimen perusteella, jonka jälkeen sisällysluettelon ja tiivistelmän perusteella valitsin ne, joita lähdin tutkimaan tarkemmin. Aineiston haussa kriteereinä oli sen helppo saatavuus, eli sen tuli olla saatavilla verkkoaineistona tai mahdollisimman pian kirjastosta, sekä tutkimuksen tuli olla suomalainen. Halusin rajata aineiston suomalaisiin tutkimuksiin, sillä Suomen lastensuojelu on niin ainutlaatuinen ja muissa maissa lastensuojelun vallankäyttökin on eroavaisuudesta johtuen erilaista.

Lumipallomenetelmän lisäksi tein vielä hakuja kotimaiseen artikkeliviitetietokanta Arto:on muutamalla hakusanalla, joiden tulokset kuvattuna liitteessä (Liite 1). Haussa sisäänottokriteerit olivat samat kuin lumipallomenetelmässä, eli ensin nimen ja sitten

sisällysluettelon ja lopulta tiivistelmän perusteella. Arto:sta tulleiden viitteiden piti olla aikataulusyistä saatavilla heti verkkoaineistona, joten se karsi jonkin verran aineistoa pois. Lopulta aineistoon tietokantahakujen perusteella päätyi vain yksi väitöskirja.

Suomalaisen lastensuojelun vallankäyttöä on tutkittu suoranaisesti harmillisen vähän. Aineistooni päätyikin paljon huostaanottoa koskevia tutkimuksia, sillä huostaanotossa lastensuojelun vallankäyttö on erityisen korostuneesti esillä. Tutkimusaineistoon päätyi lopulta kaksi väitöskirjaa, seitsemän tieteellistä artikkelia ja kaksi muuta tutkimusta. Tarkemmat tiedot aineistosta kuvattuna liitteessä (Liite 2).

4.4 Aineiston analysointi

Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko ovat tutkimuksen ydinasioita. Analyysivaiheessa tutkija saa vastaukset aluksi asettamiinsa tutkimusongelmiin. Tutkimusongelmat voivat tässä vaiheessa myös muotoutua vielä uudelleen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2015, 221.) Tässä tutkielmassani olen analysoinut aineiston käyttäen sisällönanalyysia. Sisällönanalyysin menetelmin tarkastelen kirjallista aineistoa keskittyen erityisesti tekstien merkityksiin, sekä aineistojen vertailuun ja tutkittavan ilmiön kannalta merkittäviin tuloksiin. Sisällönanalyysin tarkoituksena on tiivistää aiempaa tutkittua tietoa kadottamatta aineiston sisältämää alkuperäistä tietoa.

Aloitin aineiston analysoinnin lukemalla tutkimusaineistoa läpi. Etsin aineistosta lastensuojelun vallankäyttöön, sekä perheinterventioiden eettisyyteen ja perusteisiin liittyviä elementtejä, samalla karsien tutkimukseni kannalta epäolennaista tietoa pois. Aineiston analysoinnin loppuvaiheessa tekstien merkitykset alkoivat linkittyä toisiinsa ja niistä muodostui hiljalleen yhtenäinen kuvaus tutkittavasta aiheesta. Näin ollen tutkimustulokset jakautuvat tässä tutkimuksessa kolmeen osaan hieman erilaisista näkökulmista.

Seuraavaksi luvussa viisi käyn läpi tutkimukseni tuloksia. Ensin luvussa 5.1 kuvaan tutkimustuloksia huostaanoton näkökulmasta käymällä sisällönanalyysin menetelmin tutkimusaineistoa läpi etsien niistä vallan ilmenemismuotoja sekä määritelmiä huostaanottoprosessissa. Tämän jälkeen luvussa 5.2 kuvaan tutkimustuloksia perheinterventioiden eettisyyden näkökulmasta ja etsin tutkimusaineistosta vastauksia

siihen, miten yhteiskunnallinen puuttuminen oikeutetaan. Viimeisenä luvussa 5.3 kuvaan tutkimustuloksia vallankäytöstä lastensuojelussa vielä hieman laajemmasta perspektiivistä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Vallankäyttö huostaanottoprosessissa

Tutkimukseni aineistona olleet tutkimukset ja artikkelit käsittelevät sosiaalityössä käytettävää valtaa ja kontrollin elementtiä, sekä huostaanottoa ja siinä ilmentyvää vallankäyttöä. Monet lastensuojelun toimenpiteet, etenkin perheinterventiot, sisältävät vallankäyttöä, jolla joskus rajoitetaan jopa ihmisten vapautta oman tahdon mukaiseen toimintaan. Lastensuojelussa perheinterventioita on monenlaisia, joista kaikki eivät sisällä vallankäyttöä. Suomisanakirja määrittelee intervention väliintulona ja sekaantumisena. Riikka Westman, Riitta Haverinen, Veera Ristikartano, Juha Koivisto ja Antti Malmivaara (2005) ovat tutkineet perheinterventioiden vaikuttavuutta ja he ovat luokitelleet interventiot eri luokkiin: koulutus ja tiedottaminen; ohjaus ja neuvonta; tilanearviointi ja tiedonkeruu; hoito, kuntoutus ja terapia; ryhmätyö ja vertaistuki; monimuotoinen palvelu; sekä arkinen apu (Westman ym. 2005, 29). Kuten mainittu, lastensuojelussa kaikki perheinterventiot eivät sisällä vallankäyttöä, mutta tutkittavan aiheen vuoksi keskityn tutkielmassani vain niihin interventioihin, joissa vallankäyttö on erityisen korostunutta. Tutkimusaineistossa näkyi yhteisesti lastensuojelun yleisimpänä vallankäyttönä lapsen huostaanotto.

Huostaanotolla puututaan samanaikaisesti lapsen perus- ja ihmisoikeuksiin, sekä yksityisyyden ja perhe-elämän suojaan. Raija Huhtasen (2016, 34) mukaan huostaanotto voidaan määritellä sosiaali oikeudelliseksi interventioksi, jolla samanaikaisesti rajoitetaan mutta myös suojataan perus- ja ihmisoikeuksia. Lapsen huostaanotto eroaa muista sosiaali oikeudellisista interventioista muun muassa sillä, että huostaanottopäätös muuttaa sitovasti ainakin kahden, usein kolmen, henkilön oikeudellista asemaa: lapsen ja hänen huoltajansa (Huhtanen 2016, 35). Tarja Pösö (2010) käsittelee artikkelissaan lastensuojelua institutionaalisen rajan käsitteen avulla. Pösö viittaa käsitteellä tilanteisiin, joissa julkinen lastensuojelun järjestelmä puuttuu tai antaa apuaan perheiden yksityisiksi katsottuihin suhteisiin (emt., 324). Huostaanotossa julkinen valta puuttuu yksityisiin vanhemmuussuhteisiin siirtämällä lapsen vanhempiensa välittömästä kasvatuksesta ja huolenpidosta julkisen vallan kasvatukseen ja huolenpitoon (Helavirta, Laakso & Pösö 2014, 288). Pösön (2010, 326) mukaan institutionaalisen rajan käsitteen kannalta on

oleellista tunnistaa lastensuojelun kaksijakoinen rooli yhtäältä lapsille ja lapsiperheille tarkoitettuna palveluna ja toisaalta vastentahtoisena perhesuhteiden kontrolloijana ja uudelleenorganisoijana.

Huostaanotto voidaan toteuttaa vapaaehtoisuuteen perustuen tai tahdonvastaisesti. Tällä kahtiajaolla on merkitystä huostaanottoa koskevalle päätöksentekomenettelylle, sillä vapaaehtoisuuteen perustuvan huostaanoton päätösvaltaa käyttää kunnan sosiaalihuollon johtava viranhaltija, kun taas tahdonvastaisen huostaanoton päätös kuuluu tuomioistuimelle, eli hallinto-oikeudelle. (Huhtanen 2016, 35.) Johanna Hiitolan (2015) tutkimuksen mukaan hallinto-oikeuksien huostaanottopäätöksissä arvioidaan lasten laiminlyönnin lisäksi myös perheen kunnollisuutta. Hiitolan (2015) tutkimuksessa käytetyistä päätösteksteistä on luettavissa vanhemmuutta koskevien normien vaikutukset huostaanottopäätöksiin sekä millaista vanhemmuutta huostaanottopäätöksiä tehtäessä arvotetaan. Lastensuojelun vaikeimpien ja kiistanalaisimpien tilanteiden ratkaisemiseksi tarvitaan lainsäädäntöjen ja ohjeiden lisäksi myös moraalista järkeilyä. Pösön (2010, 333) tutkimuksessa institutionaalisen rajan kiistanalaisuus näkyy siinä, että lastensuojeluun otetaan, siellä on ja sieltä poistuu sellaisia lapsia, joiden tilanne ei ole sellainen kuin lastensuojelussa pidetään tarkoituksenmukaisena sen tehtävän kannalta. Hän lisää vielä, että toisaalta kiistanalaisuus näkyy siinä, että lastensuojelu ei aina toimi kiistatta lapsen edun mukaisesti, vaikka näitä huomioita onkin pieni osa (emt., 333).

Huostaanotto on siis yleisin vallankäytön elementti lastensuojelussa ja sen myötä vallankäyttö on erityisen näkyvää. Huostaanotto on samanaikaisesti sekä rajoittavaa että suojaavaa, minkä vuoksi sosiaalityöntekijä joutuu usein eettisten pohdintojen äärelle. Tämän vuoksi halusin tässä tutkielmassani keskittyä vallankäyttöön myös eettisyyden näkökulmasta. Seuraavaan alalukuun olen koonnut näitä tutkimustuloksia.

5.2 Perheinterventioiden eettisyys ja yhteiskunnallisen puuttumisen oikeutus

Sosiaalityö on vaikeissa elämäntilanteissa ja heikommassa asemassa olevien ihmisten auttamista, tukemista ja tarvittaessa myös heidän elämänsä kontrolloimista. Lastensuojelulaki (417/2007) ohjaa lastensuojelutyötä hyvin vahvasti. Laki määrittää milloin viranomaisten tulee puuttua perheiden yksityisyyteen ja miten he voivat sen tehdä

(Alhanen 2014, 19). Kuitenkin Hannele Forsbergin (2011, 269) sekä Merja Laitisen ja Sanna Väyrysen (2011, 178) mukaan sosiaalityössä on eettisesti velvoittavia tilanteita, joissa on toimittava ja tehtävä päätöksiä, vaikka selkeää tietoa oikeasta ratkaisusta ei ole käytettävissä, eikä voi etukäteen tietää, onko hänen tekemänsä päätös oikea tai paras juuri siinä tilanteessa.

Sosiaalityön etiikka on usein kansainvälisen keskustelun aiheena, mutta sosiaalityössä toteutettujen perheinterventioiden etiikkaa ei juurikaan ole tutkittu. Kuitenkin yhteiskunnallisen puuttumisen oikeutus on ollut vahvasti esillä jo varhaisimmissa lastensuojelulain valmisteluissa eri maissa. (Hämäläinen 2011, 47–48.) Laitisen ja Väyrysen (2011, 168) mukaan sosiaalityön alkuarviointi sisältää monenlaisia eettisiä kysymyksiä, jotka muotoutuvat sen mukaan, miten sosiaalityöntekijä asennoituu asiakkaan käyttäytymistä ja toimintaa kohtaan. Vaikka sosiaalityössä pätee sosiaalityön yleiset eettiset periaatteet, eivät ne Forsbergin (2011, 270) mukaan kerro siitä, miten eettiset kysymykset kohdataan käytännön työssä.

Kai Alhasen (2014, 17) mukaan lastensuojelun vallankäytöllä nähdään olevan hyvä päämäärä sen pyrkimyksellä turvata lapsi sekä suojella lapsen kasvua ja kehitystä. Sosiaaliviranomaisten tehtävä on edistää näitä päämääriä ja poistaa uhkaavia tekijöitä. Viranomaiset joutuvat kuitenkin toisinaan puuttua hyvinkin voimakkain keinoin ihmisten yksityiselämään ja äärimmäisessä tapauksessa kun päädytään lapsen huostaanottoon, on viranomaisilla oltava erittäin selvästi ja aukottomasti perusteltu oikeutus puuttumistoimiinsa ja heidän tulee käyttää valtaansa sille asetetuissa rajoissa (Alhanen 2014, 18).

Perheinterventioissa on aina kyse sekä perheiden tukemisesta että lapsen kasvuolojen kontrolloinnista. Perheinterventiona pidetään yleisesti avohuollon tukitoimia ja lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle, mutta myös lastensuojelutarpeen selvittäminen tiiviissä yhteistyössä perheen kanssa voi toimia merkittävänä perheinterventiona. (Hämäläinen 2011, 50.) Hämäläinen (2011, 55) myös tiivistää, että kun mietitään perheinterventioiden oikeutusta, syntyy kolmen osapuolen – lapsen, perheen ja yhteiskunnan – oikeuksien ja velvollisuuksien yhteensovittamisen ongelma. Perheinterventio edustaa ihmisten yksityisyyteen kohdistuvaa hallintavaltaa, kontrollia ja sääntelyä (emt., 51). Perheinterventioiden oikeutusta puolustetaan lapsen oikeudella suojeluun, huolenpitoon

ja kasvatukseen, perheen oikeudella saada yhteiskunnan tukea huolenpito- ja kasvatustehtävässään sekä yhteiskunnan oikeudella suojella itseään puutteellisen hoidon ja kaltoinkohtelun yhteiskunnallisilta seurauksilta. Nämä eivät kuitenkaan ole ristiriidassa keskenään. Lapsen huoltajien tehtävä on luoda lapselle turvalliset ja suotuisat kasvuolot ja yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia, että huoltajilla on riittävät aineelliset ja tiedolliset edellytykset tätä tehtäväänsä hoitaa. Jos huoltajat eivät hoida tehtäväänsä, yhteiskunnan tulee ajaa lapsen asiaa myös huoltajien autonomian kustannuksella. (emt., 55–57.) Pohjimmiltaan kysymys perheintervention oikeutuksesta on yhteiskuntaeettinen – kyse siitä, millä oikeutuksella yhteiskunta luo järjestelmän, jossa viranomainen valvoo, kontrolloi ja tarvittaessa puuttuu perheen yksityisyyteen (emt., 63).

Huostaanottoa perustellaan aineistossa keskeisesti lapsen edulla ja oikeuksilla. Laitisen ja Väyrysen (2011, 169) mukaan sosiaalityöntekijän tilannearvion tekemistä ohjaa ajatus siitä, että vaikka lapsen äidillä tai isällä on vakaviakin ongelmia, voi hän silti olla rakastava ja lapsen parasta toivova vanhempi. Erilaiset stereotyyppit aiheuttavat tulkintoja, jotka voivat muotoutua kohtaamisen esteeksi ja eettiseksi ongelmaksi (emt., 169). Hiitolan (2015) tutkimuksessa selvisi, että yleisyysjärjestyksessä vanhempiin liittyvät perusteet huostaanotolle ovat kyvyttömyys vanhemmuuteen, alkoholin käyttö, väkivalta, kieltäytyminen avohuollon tuesta, vanhemman väsymys ja vanhemman mielenterveysongelmat (Hiitola 2015, 89). Pösön (2010, 329) mukaan kuitenkin harvoin nämä syyt yksittäin johtavat huostaanottoon, vaan usein kyseessä on kasautuneet ongelmat. Esimerkiksi perheristiriidat ja perheväkivalta, sekä asumisen ongelmat ja huolto- ja tapaamisriidat ovat usein kasaantuneet huostaanotettujen lasten kohdalla, kun taas avohuollon asiakkailta samat ongelmat ovat usein erillisiä eivätkä yhteen kietoutuneita. Lastensuojelun toimeen ryhtymistä ei voi määrittää vanhempien tai lapsen tietyillä ominaispiirteillä eikä elämäntilanteen tai käyttäytymisen mukaan, vaan niitä tulkitaan suhteessa lapsen ja perheen sosiaalisiin verkostoihin ja erilaisia ongelmatilanteita ja kriisejä tasapainottaviin tekijöihin. (Pösö 2010, 329.)

Hämäläisen (2011, 52) mukaan kaikki julkisen vallan perheisiin vaikuttava toiminta määrittyy viime kädessä paternalismiksi. Paternalismiksi kutsutaan niitä perusteluja, joihin julkinen valta nojaa puuttuessaan kansalaisten yksityisyyteen. Paternalismissa on eroteltavissa eri tasoja ihmisen yksityisyyteen puuttuvien ja hänen vapauttaan ja itsemääräämisoikeuttaan rajoittavien toimenpiteiden vahvuuden perusteella. Kovaksi

paternalismiksi kutsutaan ihmisen itsemääräämisoikeutta loukkaavia toimia. Kova paternalismi voi olla vahvaa, jolloin yksilön itsenäistä päätöksentekoa rajoitetaan, vaikka olisi siihen itse kykenevä, tai heikkoa, jolloin ihmisen oman edun vuoksi hänen itsenäistä päätöksentekoaan rajoitetaan jonkinlaiseen kykenemättömyyteen vedoten. Pehmeäksi paternalismiksi kutsutaan kaikenlaista huolehtivaa kontrollia, jolla ei puututa ihmisen autonomiaan. (emt., 52.)

Hämäläisen (2011, 51) mukaan yleisesti ottaen ihmiset hyväksyvät sen, että julkinen valta kontrolloi kasvuoloja perheessä sekä ennaltaehkäisevästi että korjaavasti. Kuitenkin lainsäädännön tuomaa oikeutta lapsen huostaanottoon on kritisoitu, joka osoittaa sen, ettei kovan paternalismin salliva lastensuojelulainsäädäntö saa ihan varauksetonta kannatusta (emt., 53). Kovaa paternalismia edustavien perheinterventioiden suorittamiseksi on aina laissa määriteltyjen edellytysten täytyttävä. Kun kyseessä on lapseen kohdistuva rikos, puhutaan rikokseen puuttumisesta paternalismin sijaan ja tällöin asiasta vastaa oikeuslaitos ja tuomioistuin, ei sosiaalitoimi. (emt., 53.)

Lapsen etu ja oikeudet nousevat usein esiin, kun perustellaan lapseen ja perheeseen kohdistuvaa vallankäyttöä. Eettiset sekä reflektiiviset ammattilaisten ja tutkijoiden pohdinnat pitävät huolen siitä, että asioita tarkastellaan oikeasta näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa korostuu tiedon kautta luotu näkökulma, mutta se, miten asia on käytännön työkentällä, jää vielä kysymysmerkiksi. Seuraavaksi viimeisessä tutkimustulosten alaluvussa kokoon lastensuojelun vallankäytöstä esiin nousseita tuloksia yhteen vielä aiempaa laajemmasta perspektiivistä.

5.3 Valta lastensuojelun sosiaalityössä

Alhasen (2014, 17) mukaan lastensuojelutyö sisältää aina vallankäyttöä. Kaikissa lastensuojelun toimenpiteissä ja jo asiakkuuteen ottamisessa tehdään merkittäviä yksilön oikeuksia koskettavia päätöksiä ja joskus jopa epävarmana siitä, johtaako päätös toivottuihin muutoksiin. Päätöksiä ei voi kuitenkaan jättää tekemättä, sillä esimerkiksi päätöksellä olla ottamatta asiakkaaksi voi olla lapselle yhtä lailla merkittäviä seurauksia kuin päätöksellä ottaa asiakkaaksi. (Pösö 2010, 326.) Joskus asiakkaaksi ottamatta jättämisen vaikutukset voivat olla lapselle hyvinkin vakavia ja siinäkin on kyse

vallankäytöstä. Useissa länsimaissa omaksutun lastensuojelunäkemyksen mukaan esimerkiksi vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmien hoitamatta jättäminen heikentäisi lasten perusturvallisuutta ja kasvuoloja niin paljon, että valtiolla on lapsen edun nimissä velvollisuus organisoida asianmukaiset palvelut. Ei pelkästään puuttua epäkohtiin, vaan pyrkiä aktiivisesti ennaltaehkäisemään ongelmien syntymistä. (Hämäläinen 2011, 50).

Arja Jokisen, Kirsi Juhilan ja Suvi Raitakarin (2005) artikkeli käsittelee sosiaalityöntekijöiden omia käsityksiä työnsä merkityksestä sekä heidän kokemuksiaan työssä vaikuttamisesta ja onnistumisista. Sosiaalityöntekijät ovat tietoisia vallasta, jota he käyttävät, mutta kokevat työnsä merkitykselliseksi ja muutoksia tuottavaksi. (Jokinen ym. 2005, 152.) Myös asiakkailta itsellään on valtaa päättää, mitä henkilökohtaisesta elämästään kertovat ja mitä jättävät kertomatta, mutta Tarja Vierulan (2017, 28) mukaan kyse voi olla enemmänkin näennäisistä kuin todellisista vallankäytön mahdollisuuksista. Asiakkaiden asema vaihtelee ja vähiten valtaa on asiakkailta, joihin kohdistuu tai voi kohdistua pakkokeinojen käyttämistä (emt., 28). Tutkimustuloksista nousee esiin myös sosiaalityöntekijöiden kokemus työn prosessinomaisuudesta. Alhasen (2014, 34) tutkimuksen keskusteluissa nousi voimakkaasti esiin kokemukset julkisen palvelujärjestelmän pirstaleisuudesta ja sekavuudesta. Yksi palvelujärjestelmän pirstaleisuutta lisäävä tekijä on useimpien palveluiden painottuminen arviointiin ja lyhytaikaisiin interventioihin (emt., 39). Pösön (2010, 325) artikkelissa esiintyneen Nigel Partonin, David Thorpen ja Corinne Warramin (1997) suodatin-vertauskuvan mukaan lastensuojeluprosessissa lapsia suodatetaan eteenpäin tai pois siitä, ja mitä erityisempi lastensuojeluinterventio on, sitä useampaa suodatinta on yleensä käytetty ennen sitä.

Mikko Mäntysaari (1991) on tutkinut sosiaalisen kontrollin ilmenemistä ja vaikutuksia sosiaalityössä. Sosiaalinen kontrolli voidaan liittää niin lastensuojelussa kuin sosiaalityössä yleisestikin vallankäyttöön. Mäntysaaren (1991, 173) mukaan kun asiakassuhteesta erotetaan tarkasteluun valtasuhde, ilmenee, että sosiaalityöntekijä voi käyttää monenlaista valtaa ja kontrollia asiakasta kohtaan. Mäntysaari (1991, 173–174) kuvaa sosiaalista kontrollia kolmitasoisena: sosiaalityön avulla estetään asiakasta näkemästä tilannettaan oikeassa valossa ja valvonta ulottuu lievästä painostamisesta asiakkaan tahdonvastaisiin päätöksiin. Näiden ääripäiden väliin sijoittuvat sellaiset vallankäytön muodot kuten asiakkaille oleellisen informaation salaaminen

vaikuttamistarkoituksessa ja negatiivisilla sanktioilla uhkaaminen toivotun käyttäytymisen aikaansaamiseksi (emt., 174).

Palvelujärjestelmän pirstaleisuus ja sekavuus voivat osaltaan aiheuttaa asiakkaissa negatiivisia kokemuksia vallankäytön kohteena olemisesta. Mäntysaaren (1991) kuvailema kolmitasoinen sosiaalinen kontrolli kuvaa niitä työskentelymalleja, jotka eivät istu sosiaalityön arvoihin ja perimmäiseen tarkoitukseen. Sosiaalityön tulee olla asiakaslähtöistä ja kohtaavaa, asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioivaa. Tästä muotoutuukin ongelma, minkä tämän päivän sosiaalityön resurssipula tuo mukanaan – kun sosiaalityöntekijällä ei ole asiakkaalle tarpeeksi aikaa, tulee asiakkaalle entistä vahvemmin tunne kontrolloinnista ja osattomuudesta omassa asiassaan.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmani tutkimuskysymykset olivat, millaista tutkittua tietoa vallankäytöstä lastensuojelussa on suomalaisessa lastensuojelun kirjallisuudessa sekä miten lastensuojelun vallankäytön oikeutus määritellään lastensuojelun sosiaalityötä koskevassa tutkimuksessa?

Etenkin lastensuojelun sosiaalityössä vallankäyttö on moniulotteista – se voi olla esimerkiksi harkintavaltaa sosiaalityöntekijän tehdessä päätöksiä asiakkaille tarjottavista tukitoimista tai se voi olla niin sanottua pakkovaltaa, jota toteutetaan tahdonvastaisina päätöksinä lapsen edun nimissä. Vallankäyttö lastensuojelussa ei ole pelkästään oikeutettua, vaan se on tietyissä tilanteissa sosiaalityöntekijän velvollisuus. Lastensuojelussa valta voidaan nähdä sekä kontrollointina että mahdollistamisena. Sosiaalityön yksi ristiriitaisimmista asioista on tuen ja kontrollin välillä tasapainoilu, sekä tämän ristiriidan aiheuttamat tuntemukset niin asiakkaissa kuin myös työntekijöissä. Lastensuojelun negatiivisella julkisuuskuvalla on tähän ajattelutapaan suuri vaikutus ja siksi halusin tällä kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella tuoda näkyväksi, miksi ja millä oikeudella lastensuojelussa valtaa käytetään.

Kuten jo aiemmin mainittu, lastensuojelun vallankäyttöä on tutkittu harmillisen vähän. Siksi aineistoni painottuu hyvin pitkälti huostaanottoja käsitteleviin tutkimuksiin. Tutkielmani myötä voi kuitenkin saada hyvän käsityksen lastensuojelun vallankäytön ulottuvuuksista sekä perheinterventioiden perusteista ja oikeutuksesta. Lastensuojelussa ilmenevää vallankäyttöä on hyvin vaikea tutkia jo sen vuoksi, että kokemukset vallan kohteena olemisesta vaihtelevat eri ihmisten välillä hyvinkin paljon. Voidaan kuitenkin todeta, että palvelumuotoilulla ja asiakkaan kohtaamisella on suuri vaikutus siihen, miten vallankäyttö asiakkaalle näyttäytyy ja millainen kokemus siitä asiakkaalle syntyy.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että vallan ilmenemistapoja on erilaisia. Kuitenkin lastensuojelussa vallankäyttö näkyy vahvimmin lapsen huostaanottoprosessissa. Vallankäyttö on osa lastensuojelun sosiaalityöntekijän vastuuta ja velvollisuuksia. Huostaanotossa puututaan vakavasti perus- ja ihmisoikeuksiin, mutta tällä vallankäytön äärimmäisellä muodolla myös turvataan lapsen kasvu- ja kehitysoloja, josta syntyy oikeutus niin vahvalle interventiolle. Yhteisesti aineistossa perustellaankin vallankäyttöä

lapsen edun ja hyvinvoinnin turvaamisella.

Valtaa esiintyy lastensuojelussa hyvin monessa muodossa. Sen läsnäoloa ei voi välttää, mutta se on tärkeää tiedostaa. Vaikka lapsen huostaanotto on äärimmäistä vallankäyttöä, on sen vaikutus lapsen elämässä useimmiten hyvin myönteinen. Nämä tutkimustulokset ovat ainoastaan pintaraapaisu siihen, mitä vallankäyttö tutkimusaiheena sosiaalityölle voisi vielä antaa. Jo pelkästään aineiston tutkimusaiheeseen vastaamisen perusteella voidaan todeta, että lastensuojelun vallankäyttöä tulisi tutkia enemmän. Tuloksissa ilmeni, että palvelujärjestelmien pirstaleisuus ja sekavuus aiheuttaa asiakkaisissa hämmennystä, jolloin sekin voidaan tulkita vallankäytöksi – asiakkaat odottavat sosiaalityöntekijältä ohjausta oikeisiin palveluihin, mutta jos eivät sitä saa, on sosiaalityöntekijä käyttänyt valtaansa väärin. Asiakkaiden ja myös sosiaalityöntekijöiden kokemukset palvelujärjestelmän sekavuudesta ja prosessinomaisuudesta tulisi ottaa vakavasti ja miettiä, mihin rakenteellisiin seikkoihin voisimme vaikuttaa parantaaksemme asiakkaiden kokemuksia lastensuojelun asiakkuudesta sekä sosiaalityöntekijöiden työn toteuttamista.

Tutkimustuloksista ilmeni myös, että huostaanotettujen lasten perheissä erilaiset ongelmat ovat usein kasautuneet, kun taas avohuollon asiakasperheissä ongelmat ovat useimmin yksittäisiä. Tästä voidaan päätellä, että avohuollon ja varhaisen tuen resurssit ovat riittämättömiä, jolloin ongelmat pääsevät helpommin kasautumaan ja pahentumaan.

7 POHDINTA

Aloitin aineiston kokoamisen manuaalisesti lumipallomenetelmällä heti aiheen valittuani ja löysin hyvää materiaalia, jonka vuoksi jätin tietokantahaun hyvin suppeaksi. Sain kuitenkin mielestäni luotua hyvän kuvan lastensuojelun vallankäytöstä ja täten myös vastattua riittävän kattavasti tutkimuskysymyksiin. Asettamani aineiston rajaaminen suomalaiseen tutkimukseen oli hyvä päätös suomalaisen lastensuojelun ainutlaatuisuuden vuoksi, mutta se piti myös aineistomäärän ja täten työmäärän kohtuullisena. Laajempi haku olisi varmasti tuottanut monipuolisempia näkökulmia tutkimusaiheeseen, mutta ajanpuutteen vuoksi en lähtenyt kansainvälisiä tutkimuksia etsimään, vaikka se olisi tuonut tutkielmalleni lisää luotettavuutta.

Tutkimustulokset toivat minulle itselleni tulevaa ammattiani varten paljon ymmärrystä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välisestä valta-asetelmasta ja etenkin ymmärrystä siitä, miten sosiaalityöntekijän on luotava asiakkaalle turvallinen ilmapiiri valta-asetelmasta huolimatta. Tutkielmani eettinen näkökulma aiheeseen on myös tärkeä oman ammatillisuuteni kehittymiselle, sillä sosiaalityön ihmisläheinen, hyvin sensitiivinen luonne vaatii hyvän eettisen arvopohjan.

Tutkielmani antaa sosiaalityön tutkimukselle ja myös toteuttamiselle tärkeää tietoa siitä, millaista vallankäyttöä lastensuojelun sosiaalityö sisältää ja millaisena vallankäyttö tutkimustiedon mukaan asiakkaalle voi näyttäytyä. Asiakkaan kokemus vallankäytön kohteena olemisesta voi pahimmillaan olla esteenä yhteistyön sujumiselle, jolloin tilanteet eivät pääse ratkeamaan varhaisessa vaiheessa, kun perheen ongelmat ovat vielä pienempiä ja mahdollisesti avohuollon tukitoimin tuettavissa. Tämän vuoksi aihevalintani on perusteltu ja myös ajankohtainen.

Tutkielmani ei kuitenkaan anna sosiaalityölle tärkeää kokemustietoa, joten jatkotutkimusaiheena ehdotankin empiiristä tutkimusta asiakkaiden kokemuksista lastensuojelun vallankäytöstä. Olisi mielenkiintoista tehdä vertailevaa tutkimusta, löytyykö pienten ja isojen kuntien lastensuojelun asiakkaiden kokemuksista eroavaisuuksia tai vaikuttaako esimerkiksi lastensuojelun asiakasmäärät asiakkaiden kokemuksiin vallankäytön kohteena olemisesta. Tutkimusprosessi herätti minussa entistä enemmän kiinnostusta tähän aiheeseen ja toivonkin voivani liittää tämän kandidaatin

tutkielmani tulevan Pro Gradu -tutkielmani taustalle ja jatkaa tästä empiirisen aineiston hankintaan.

Tämä kirjallisuuskatsauksena toteuttamani kandidaatin tutkielma on ensimmäinen tekemäni tutkimus, joten kokemuksena tämä on ollut erittäin opettavainen. En ihan pysynyt suunnitellussa aikataulussa, mutta olen kiitollinen saamastani jatkoajasta työstämisen kanssa.

LÄHTEET

Aer, Janne (2012) Lastensuojeluoikeus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Alhanen, Kai (2007) Käytännöt ja ajattelu Michel Foucault'n filosofiassa. Helsinki, Gaudeamus.

Alhanen, Kai (2014) Vaarantunut suojeluvalta. Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Raportti 24/2014, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

Bardy, Marjatta (2013) Lapsen oikeudet ja hyvinvoinnin ulottuvuudet. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Juvenes Print, Tampere.

Forsberg, Hannele (2011) Kiistanalainen perhe ja moraalinen järkeily sosiaalityössä. Janus Sosiaalipolitiikan Ja Sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti, 19(3), 269–274. Noudettu 3.12.2018. [Verkkajulkaisu](#).

Hakalehto-Wainio, Suvianna (2008) Valta ja vahinko – Julkisen vallan käyttäjän vahingonkorvausvastuu vahingonkorvauslaissa. Helsinki: Talentum.

Helavirta, Susanna & Laakso, Riitta & Pösö, Tarja (2014) Huostaanoton kuva suomalaisen tutkimuksen valossa. Janus Sosiaalipolitiikan Ja Sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti, 22(3), 288-298. Noudettu 24.11.2018. [Verkkajulkaisu](#).

Hiitola, Johanna (2015) Hallittu vanhemmuus. Sukupuoli, luokka ja etnisyys huostaanottoasiakirjoissa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Noudettu 24.11.2018 [Verkkajulkaisu](#).

Hirsjärvi, Sinikka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2015) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, Raija (2016) Vapaaehtoinen vai tahdonvastainen huostaanotto? Teoksessa Enroos, Rosi & Heino, Tarja & Pösö, Tarja (toim.) (2016) Huostaanotto – lastensuojelun

vaativin tehtävä. Tampere: Juvenes Print Oy. 33–51.

Hämäläinen, Juha (2011) Perheinterventioiden oikeutus lastensuojelussa. Teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.) (2011) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 47–65.

Jokinen, Arja (2017) Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde. Teoksessa Törrönen, Maritta & Hänninen, Katja & Jouttimäki, Päivi & Lehto-Lundén, Tiina & Salovaara, Petra & Veistilä, Minna (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus. 138–147.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Raitakari, Suvi (2005) Sosiaalityötä ”menestystarinoiden” tuolla puolen? Teoksessa Satka, Mirja & Pohjola, Anneli & Rajavaara, Marketta (toim.) (2005) Sosiaalityö ja vaikuttaminen. SoPhi 76. Jyväskylän yliopisto. 149–170.

Kangasniemi, Mari & Utriainen, Kati & Ahonen, Sanna-Mari & Pietilä, Anna-Maija & Jääskeläinen, Petri & Liikanen, Eeva (2013) Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Hoitotiede. 25 (4). 291–301.

Kuusela, Sari (2010) Valta ja vuorovaikutus johtamisessa. Tampereen yliopisto.

[Verkkajulkaisu](#). Luettu 28.11.2018.

Laitinen, Merja & Väyrynen, Sanna (2011) Eettiset haasteet lastensuojelun sosiaalityön prosessissa. Teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.) (2011) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 163–187.

[Lastensuojelulaki 417/2007](#)

Mäntysaari, Mikko (1991) Sosiaalibyrokratia asiakkaiden valvojana. Tampere: Vastapaino.

Pösö, Tarja (2010) Havaintoja suomalaisen lastensuojelun institutionaalisesta rajasta. Janus Sosiaalipolitiikan Ja Sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti, 18(4). 324–336. [Verkkajulkaisu](#). Noudettu 24.11.2018.

Räty, Tapio (2015) Lastensuojelulaki: käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.

Salminen, Ari (2011) Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto. [Verkojulkaisu](#). Noudettu 20.11.2018.

[Suomen perustuslaki 731/1999](#).

Tilastoraportti 17/2018, 25.5.2018. Suomen virallinen tilasto, Lastensuojelu. THL. [Verkojulkaisu](#). Viitattu 27.11.2018.

Vierula, Tarja (2017) Lastensuojelun asiakirjat vanhempien näkökulmasta. Tampereen yliopisto. [Verkojulkaisu](#). Noudettu 3.12.2018.

Ylikoski, Petri (2000) Onko valta kyky-käsite? Teoksessa Räikkä, Juha & Wennberg, Mikko (toim.) (2000) Mitä on valta?. Helsinki: Unipress. 13–34.

Westman, Riikka & Haverinen, Riitta & Ristikartano, Veera & Koivisto, Juha & Malmivaara, Antti (2005) Perheinterventioiden vaikuttavuus. Helsinki: Stakes.

Whittemore, Robin & Knafl, Kathleen (2005) The integrative review: updated methodology Journal of Advanced Nursing 52:2. 546–553.

LIITTEET

LIITE 1: Hakukoneen tulokset

Hakutulokset rajauksin: saatavilla elektronisena aineistona

Hakukone/ tietokanta	Haku- sanat	Haun päivämäärä	Viitteiden määrä	Saatavilla verkko- aineistona	Otsikko peruste	Sisällysluettelo ja tiivistelmä peruste	Lopulliset viitteet
Arto	Lastensuojelu + valta	23.11.2018	16	-	-	-	-
Arto	Huostaanotto	23.11.2018	689	28	2	1	1
Arto	Kiireellinen sijoitus	23.11.2018	1	-	-	-	-
Arto	Eettinen lastensuojelu	23.11.2018	4	-	-	-	-
Arto	Viranomaisvalta	23.11.2018	-	-	-	-	-

LIITE 2: Aineistotaulukko

Tekijä, julkaisu vuosi ja otsikko	Tutkimuksen tyyppi ja julkaisupaikka	Keskeisin anti tutkimukselleni
Hiitola, Johanna (2015) Hallittu vanhemmuus – Sukupuoli, luokka ja etnisyys huostaanottoasiakirjoissa	Väitöskirja, Tampereen yliopisto	Väitöskirja tutkii mm. millaisiin vanhemmuutta koskeviin normeihin lasten huostaanottopäätökset perustuvat, kun lapsen tahdonvastaista huostaanottoa käsitellään hallinto-oikeudessa. Tutkimuksessa on aineistona 354 hallinto-oikeuksien päätösasiakirjaa, jotka koskevat yhteensä 430 lasta. Aineisto paikantuu uuden lastensuojelulain (417/2007) voimaantulon ajankohtaan.
Pösö, Tarja (2010) Havaintoja suomalaisen lastensuojelun institutionaalisen rajasta.	Tieteellinen artikkeli, Janus vol. 18 (4) 2010	Tarkastelee nimensä mukaisesti lastensuojelua institutionaalisen rajan käsitteen avulla. Pösön aineisto on empiirinen ja koostuu sosiaalityöntekijöiden kuvailemista lastensuojelun asiakkuuksista prosessin eri vaiheissa.
Alhanen, Kai (2014) Vaarantunut suojelevalta.	Tutkimusraportti, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos	Tutkimusraportti analysoi lastensuojelua julkisen vallankäytön näkökulmasta.

		Aineisto on empiirinen ja koostuu kuudesta tutkimuskeskustelusta.
Huhtanen, Raija (2016) Vapaaehtoinen vai tahdonvastainen huostaanotto?	Tieteellinen artikkeli, julkaistu teoksessa Enroos, Rosi & Heino, Tarja & Pösö, Tarja (toim.) (2016) Huostaanotto – lastensuojelun vaativin tehtävä	Artikkeli käsittelee otsikkonsa mukaisesti huostaanottoa prosessina sen kaksijakoisuuden, eli vapaaehtoisuuden ja tahdonvastaisuuden, näkökulmasta.
Helavirta, Susanna & Laakso, Riitta & Pösö, Tarja (2014) Huostaanoton kuva suomalaisen tutkimuksen valossa.	Tieteellinen artikkeli, Janus vol. 22 (3) 2014	Tutkimuskatsaus, jossa huostaanottoa tarkastellaan päätöksentekomenetelmänä ja se kokoaa yhteen suomalaisia tutkimustuloksia huostaanotosta.
Forsberg, Hannele (2011) Kiistanalainen perhe ja moraalinen järkeily sosiaalityössä.	Tieteellinen artikkeli, Janus vol. 19 (3) 2011	Käsittelee lastensuojelutyötä eettisestä ja moraalisen järkeilyn näkökulmasta ja ennen kaikkea niiden merkitystä lastensuojelun sosiaalityössä.
Vierula, Tarja (2017) Lastensuojelun asiakirjat vanhempien näkökulmasta.	Väitöskirja, Tampereen yliopisto	Väitöskirja tuo erilaisen näkökulman sosiaalityön asiakasdokumentoinnissa käytettävästä vallasta.
Hämäläinen, Juha (2011) Perheintervention oikeutus lastensuojelussa.	Tieteellinen artikkeli, julkaistu teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.) (2011)	Artikkeli käsittelee perheinterventioiden oikeutuksen perusteluja ja etsii vastausta siihen, mikä oikeuttaa yhteiskunnan puuttumaan perheen

	Sosiaalityön arvot ja etiikka	yksityisyyteen.
Laitinen, Merja & Väyrynen, Sanna (2011) Eettiset haasteet lastensuojelun sosiaalityön prosessissa.	Tieteellinen artikkeli, julkaistu teoksessa Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja (toim.) (2011) Sosiaalityön arvot ja etiikka	Artikkeli tarkastelee lastensuojelun sosiaalityön etiikkaa sosiaalityöntekijöiden kohtaamien eettisten haasteiden kautta.
Mäntysaari, Mikko (1991) Sosiaalibyrokratia asiakkaiden valvojana.	Tutkimus, Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia 51	Tutkimus käsittelee sosiaalitoimistoissa tehtävää sosiaalityötä ja sosiaalityön asiakkaisiin kohdistuvaa valvontaa. Teos on melko vanha, mutta mielestäni edelleen relevantti tutkielmani näkökulmasta.
Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Raitakari, Suvi (2005) ”menestystarinoiden” tuolla puolen?	Tieteellinen artikkeli, julkaistu teoksessa Satka, Mirja & Pohjola, Anneli & Rajavaara, Marketta (toim.) (2005) Sosiaalityö ja vaikuttaminen	Artikkeli tuo sosiaalityöntekijöiden näkökulman sosiaalityön merkittävydestä, työssä vaikuttamisesta ja onnistumisesta.